

**Загальна рекомендація ГРЕВІО № 1
щодо цифрового виміру
насильства стосовно жінок**

GREVIO(2021)20

Прийнято: 20 жовтня 2021 р.

Опубліковано: 24 листопада 2021 р.

Секретаріат моніторингового механізму Конвенції Ради Європи
із запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими
явищами
Рада Європи, 2021 р.
Страсбург

www.coe.int/conventionviolence

I. Вступ

1. ГРЕВІО визнає, що насильство стосовно жінок у цифровій сфері стає дедалі поширенішою глобальною проблемою та має тяжкі наслідки. Відповідно до статті 69 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (далі — Стамбульська конвенція), яка надає ГРЕВІО повноваження приймати загальні рекомендації щодо впровадження конвенції, під час 21-го пленарного засідання Комітету ГРЕВІО було прийнято рішення підготувати першу Загальну рекомендацію та присвятити її застосуванню Стамбульської конвенції до цифрового виміру насильства стосовно жінок. Відповідно до Пояснювальної доповіді до Стамбульської конвенції, ці рекомендації мають загальне значення для всіх сторін і стосуються статей або тематики конвенції. І навіть попри те, що ці загальні рекомендації не мають юридичної сили, вони слугують важливою довідкою для сторін, надаючи краще розуміння різних положень, визначених у конвенції, та пропонуючи чіткі рекомендації, які можуть сприяти ефективному впровадженню положень, що містяться в конвенції. Ці рекомендації також є частиною майбутніх етапів моніторингу¹.

2. Для розробки цієї першої Загальної рекомендації було створено робочу групу ГРЕВІО для роботи над загальними рекомендаціями щодо цифрового виміру насильства стосовно жінок (GREVIO-GT-DD).

3. Робоча група GREVIO-GT-DD провела низку засідань, щоб визначити основні проблеми, з якими стикаються держави-учасниці у вирішенні проблем цифрового виміру насильства стосовно жінок, і сформулювати відповідні рекомендації. Засідання робочої групи також слугували платформою для взаємодії з іншими міжнародними організаціями, а також незалежними експертами.

4. Перший проєкт **Загальної рекомендації**, підготовлений GREVIO-GT-DD, було прийнято ГРЕВІО 15 лютого 2021 року під час 23-го засідання. Після ухвалення першого проєкту ГРЕВІО робоча група звернулася до низки комітетів Ради Європи та органів нагляду, щоб вони висловили свою думку щодо тексту проєкту. Після цього обміну думками з органами Ради Європи відбулася процедура публічних консультацій, під час якої робоча група зібрала рекомендації від низки суб'єктів громадянського суспільства, включно з європейськими та національними неурядовими організаціями, незалежними експертами та дослідниками, а також іншими міжнародними організаціями, як-от учасниками Платформи незалежних експертних механізмів по боротьбі з дискримінацією і насильством щодо жінок (Платформа EDVAW).

5. Робоча група GREVIO-GT-DD включила в проєкт Загальної рекомендації інформацію, зібрану як від комітетів Ради Європи, так і від громадянського суспільства.

6. Комітет ГРЕВІО прийняв остаточний проєкт Загальної рекомендації № 1, що містить зміни, внесені на основі спільного процесу консультацій, 20 жовтня 2021 року.

---

1. Рада Європи (2011а), «Пояснювальна доповідь до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами», серія договорів Ради Європи № 210, параграф 359. Доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680093d9e>.

II. Сфера застосування Загальної рекомендації

7. Насильство над жінками, включно з домашнім насильством, є однією з найсерйозніших форм ґендерної нерівності та порушення прав людини, яка розповсюджена по всьому світу. Таке насильство було визнано формою дискримінації на початку 1990-х років², а регіональні правові документи, як-от Стамбульська конвенція, встановили стандарти, які мають юридично зобов'язувальну силу, для запобігання насильству стосовно жінок, захисту жертв та кримінального переслідування кривдників. За допомогою вичерпного визначення насильства стосовно жінок як форми ґендерного насильства ці правові документи накладають далекосяжні зобов'язання на держави-учасниці для боротьби з усіма формами насильства над жінками, незалежно від того, відбувається це в публічному або приватному житті. Бездіяльність тягне за собою відповідальність виконавчої, законодавчої та судової гілок влади держави-учасниці. Таким чином, Стамбульська конвенція накладає на держави-учасниці обов'язок проявляти належну увагу до недопущення, розслідування, покарання та забезпечення компенсації стосовно актів насильства, які підпадають під сферу застосування конвенції та які вчинені недержавними учасниками.

8. У Стамбульській конвенції пропонується особливо докладний набір стандартів, які мають юридично зобов'язувальну силу, а також являють собою найновішу й найбільш далекосяжну угоду в цій галузі. У ній насильство стосовно жінок розуміється як порушення прав людини й форма дискримінації стосовно жінок та пояснюється, що цей термін «означає всі акти насильства стосовно жінок за ґендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або примусове позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті». До неї також входить домашнє насильство, яке означає «всі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, які відбуваються в лоні сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми подружжями або партнерами, незалежно від того, чи проживає кривдник у тому самому місці, що й жертва, чи ні», а також вимагається визнати, що таке насильство ґрунтується на ґендерній ознаці.

9. ГРЕВІО підтримує думку інших незалежних договірних органів з прав жінок про те, що ґендерне насильство проти жінок впливає на жінок протягом усього їхнього життя³ і що досвід ґендерного насильства стосовно жінок є як причиною, так і наслідком історично укоріненої нерівності між жінками й дівчатами та чоловіками й хлопцями. Таке насильство вчиняється внаслідок або з метою зберігання стереотипів про жінок і чоловіків у суспільстві, соціальних норм, концепцій маскуліності та ідей про неповноцінність жінок. Жінки й дівчата можуть зазнавати ґендерного насильства в усіх аспектах свого життя, зокрема в сім'ях та інтимних стосунках, з боку друзів та знайомих, у їхніх громадах, на місцях роботи, включно з віддаленою роботою, а також роботою, яка надається на/через онлайн платформи, в освіті, спорті, мистецтві, дозвіллі, політиці, медичній допомозі, під час і після міграції та в багатьох інших ситуаціях.

10. Протягом багатьох років технології посилювали або сприяли ґендерному насильству над жінками й дівчатами в цих та інших ситуаціях, зокрема технології, які

---

2. У 1992 році Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (Комітет CEDAW) прийняв Загальну рекомендацію № 19 про насильство щодо жінок, яка визнала ґендерне насильство формою дискримінації.

3. Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок (2017 р.), Загальна рекомендація № 35 з ґендерно-обумовленого насильства щодо жінок, що є оновленням Загальної рекомендації № 19 https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CEDAW/Shared%20Documents/1_Global/CEDAW_C_GC_35_8267_E.pdf.

використовуються в онлайні та в цифровому середовищі. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) уможливили вчинення насильства над жінками в масштабах, раніше невідомих. І це навіть посилюється з початком пандемії Covid-19 у 2020 році. ГРЕВІО розглядає вчинення насильства над жінками в інтернеті або за допомогою технологій як продовження різних форм такого насильства, яке тривожною мірою загострює проблему ґендерно-зумовленого насильства стосовно жінок та дівчат.

11. Звичайно, і чоловіки, і жінки можуть стикатися з проявами міжособистісного насильства та жорстокого поводження, але жінки значно частіше зазнають повторних і важких форм насильства, включно з сексуальним насильством. Вони також частіше зазнають тривалого фізичного, психологічного чи емоційного насильства або насильства, що призводить до травм або смерті, зокрема з боку інтимного партнера.

12. Цифрові форми ґендерного насильства стосовно жінок можуть бути особливо вираженими для жінок і дівчат, які перебувають у ситуації ризику або піддаються інтерсекційним формам дискримінації, і можуть посилюватися з-поміж іншого такими чинниками, як інвалідність, сексуальна орієнтація, політична приналежність, релігія, соціальне походження, статус мігрантки або статус знаменитості⁴. Ґендерно-зумовлене насильство стосовно жінок у цифровій сфері має серйозний вплив на життя жінок і дівчат, включно з їхнім психологічним та фізичним здоров'ям, засобами до існування, фізичною безпекою та репутацією.

13. Крім того, це має серйозні наслідки стосовно прав жінок на користування інтернетом. Жорстке поводження з жінками в онлайн-середовищі змушує багатьох із них відмовитися від користування інтернетом, зокрема від висловлення своєї думки на онлайн-платформах. Це особливо проблематично для захисниць прав жінок і дівчат, журналісток або тих, хто займається політикою, а також для впливових лідерок думок у соціальних мережах та інших осіб, які працюють у соціальних мережах та/або є публічними особами. У такий спосіб насильство над жінками й дівчатами в цифровій сфері приглушує їхні голоси та зменшує можливість участі в публічних дебатах. Отже, ГРЕВІО

---

4. Загальна рекомендація Комітету CEDAW № 28 щодо основних зобов'язань держав-учасниць згідно зі статтею 2 Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Загальна рекомендація № 33 про доступ жінок до правосуддя та Загальна рекомендація № 35 з ґендерно-зумовленого насильства над жінками, що є оновленням загальної рекомендації № 19 підтверджує, що дискримінація жінок нерозривно пов'язана з іншими факторами, які впливають на їхнє життя. Як зазначає Комітет CEDAW, сюди можуть відноситись етнічна приналежність/раса, статус корінних народів або меншин, колір шкіри, соціально-економічний статус та/або каста, мова, релігія чи переконання, політичні погляди, національне походження, сімейний та/або материнський статус, вік, проживання в міській/сільській місцевості, стан здоров'я, інвалідність, власність, сексуальна орієнтація, ґендерна ідентичність та інтерсекс характеристики, неграмотність, торгівля жінками, збройний конфлікт, пошук притулку, перебування у статусі біженця, внутрішні переселення, безгромадянство, міграція, домашні господарства, вдовство, життя з ВІЛ/СНІД, позбавлення свободи, проституція, географічна віддаленість та стигматизація жінок, які борються за свої права, у тому числі правозахисники. Відповідно, оскільки жінки стикаються з різними та перехресними формами дискримінації, які мають обтяжливий негативний вплив, ґендерно-зумовлене насильство може впливати на деяких жінок різною мірою або в різні способи, тому необхідні відповідні юридичні та політичні заходи. У звітах про базову оцінку ГРЕВІО було виявлено кілька прогалин у недискримінаційному виконанні положень Стамбульської конвенції (як передбачено статтею 4 (3)) та помічено відсутність ефективних заходів для задоволення потреб жінок із вразливих груп. Звіти про оцінку підкреслюють, що жертви насильства стосовно жінок, які належать до вразливих груп (жінки з інвалідністю, жінки, які належать до національних меншин, включно з ромами, ЛБТ-жінки (лесбійки, бісексуальні й трансґендерні особи), жінки з сільської місцевості, мігрантки, жінки в пошуку притулку та біженки, жінки без дозволу на проживання, жінки, які зловживають наркотиками, та жінки, що займаються проституцією) часто стикаються з особливими перешкодами щодо застосування конвенції та зазнають інтерсекційної дискримінації в спробі отримати захист і допомогу.

вважає, що це не тільки тотожно ґендерному насильству стосовно жінок, але й підриває низку інших прав жінок, що захищені міжнародним правом.

14. З 2016 року ГРЕВІО контролює виконання Стамбульської конвенції державами-учасницями. За допомогою процедури базової оцінки комітет оцінює виконання Конвенції в повному обсязі та вносить пропозиції щодо дій, спрямованих на виправлення виявлених недоліків. Протягом роботи комітет став поступово приділяти більше уваги досвіду жінок і дівчат стосовно ґендерно-зумовленого насильства у цифровому вимірі.

15. Під час дослідження комітет ГРЕВІО визначив кроки, вжиті низкою держав-учасниць для вирішення деяких аспектів зростання різних проявів насильства стосовно жінок в інтернеті та в цифровій сфері. Наприклад, було докладено зусиль, щоб підвищити обізнаність і запобігти насильству на основі іміджу або сексуального знуцання серед молодого покоління. Також наголос було зроблено на запровадженні нових кримінальних правопорушень для виявлення конкретної шкоди, заподіяної в інтернеті. Дослідження та національний досвід показали, що співробітники правоохоронних органів та інші особи, які працюють у системі кримінального правосуддя, не завжди мають доступ до спеціалістів і технологічних інструментів для забезпечення збору доказів або вони мають такий доступ, але не в необхідному обсязі⁵.

16. ГРЕВІО зазначає, що там, де існує відповідне законодавство, увага під час розпізнавання та покарання жорстокого поведіння та шкоди, заподіяної насильством в інтернеті або за допомогою технологій, часто зосереджується на безпеці, захисті репутації або власності особи. Національні закони рідко відображають інші важливі наслідки актів такого насильства, включно з соціальною, економічною, психологічною шкодою та шкодою, що пов'язана з участю жертви в суспільному житті. Дуже мало хто розглядає і цілеспрямовано звертається до комплексного досвіду жінок і дівчат, його також не поміщають у контекст безперервного насильства стосовно жінок, з яким жінки та дівчата стикаються у всіх сферах життя, зокрема в цифровій сфері.

17. Розмови про інформаційно-комунікаційні технології, участь, права доступу та безпека під час використання технологій та в інтернеті часто не ґрунтуються на описі ґендерного насильства стосовно жінок, незважаючи на його високу поширеність. Так само національні заходи реагування на ґендерно-зумовлене насильство стосовно жінок рідко включають цифровий вимір такого насильства. Це особливо яскраво проявляється в контексті реагування на проблему домашнього насильства. Цей дуалізм знаходить своє відображення на міжнародному та європейському рівнях, коли правові норми регулюють права на доступ, ІКТ та безпеку в інтернеті, не визнаючи, що жінки зазнають ґендерно-зумовленого насильства. Водночас, міжнародні та європейські правові норми щодо прав жінок не розглядають цифровий вимір насильства стосовно жінок та домашнього насильства, що породжує поняття (неіснуючої) прогалини.

18. Таким чином, за допомогою цієї Загальної рекомендації ГРЕВІО прагне сприяти узгодженню цих двох дискурсів, чітко позиціонує прояви насильства стосовно жінок та дівчат у цифровій сфері як прояв ґендерно-зумовленого насильства стосовно жінок, яке охоплюється Стамбульською конвенцією. Комітет також хоче запропонувати нинішнім і майбутнім державам-учасницям тлумачення Стамбульської конвенції, щоб продемонструвати актуальність цього інструменту стосовно цифрового виміру насильства стосовно жінок і домашнього насильства. Ця Рекомендація має на меті викласти

---

5. Рада Європи (2018а), «Порівняльне дослідження про кібернасильство», Комітет з Конвенції про кіберзлочинність, Робоча група з питань кібербулінгу та інших форм онлайн-насильства, особливо стосовно жінок і дітей (CBG) доступне за посиланням: <https://rm.coe.int/t-cy-mapping-study-on-cyberviolence-final/1680a1307c>

визначення ключових термінів і понять, що стосуються насильства над жінками й домашнього насильства в цифровій сфері, а також надати рекомендації щодо запобігання цьому явищу та боротьби з ним, пропонуючи конкретні дії щодо чотирьох принципів (4P) Стамбульської конвенції: запобігання, захист, кримінальне переслідування та скоординована політика.

19. Хоча Стамбульська конвенція пропонує важливу правову основу для запобігання цифровому виміру насильства стосовно жінок та домашнього насильства та боротьби з цими явищами, вона доповнюється іншими відповідними договорами, як-от Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність (Будапештська конвенція). Будапештська конвенція пропонує повний набір стандартів, які мають юридично зобов'язувальну силу, для криміналізації аспектів кібернасильства, захисту доказів та участі в транскордонному та міжнародному співробітництві з метою розслідування та кримінального переслідування насильства стосовно жінок в інтернеті. Крім того, м'яке право, як-от необов'язкова Рекомендація CM/Rec(2019)1 Комітету міністрів державам-членам щодо запобігання сексизму та боротьби з ним⁶, яка включає спеціальний розділ про сексистську мову ворожнечі в інтернеті, та Рекомендація щодо загальної політики Європейської комісії проти расизму та нетерпимості (ЄКРН) щодо боротьби з мовою ворожнечі⁷, мають однакове значення.

20. Крім того, ГРЕВІО звертає увагу на досягнення в тлумаченні Європейської конвенції з прав людини в частині визнання цифрових форм насильства стосовно жінок порушенням права на приватність. У справі *«Бутуруга проти Румунії»*⁸ Європейський суд з прав людини вперше визнав факт кібернасильства. Це стосувалося тверджень про домашнє насильство та порушення конфіденційності електронного листування колишнім чоловіком заявниці, яка скаржилася на недоліки в системі захисту жертв цього виду насильства.

21. Звертаючи увагу на прояви ненависті в інтернеті, сексуальне насильство та переслідування жінок у громадських місцях, Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) ухвалила дві резолюції щодо кібердискримінації та ненависті в інтернеті⁹ та щодо припинення сексуального насильства та домагань по відношенню до жінок в громадських місцях¹⁰. Аналогічно, Стратегія ґендерної рівності Ради Європи підкреслює необхідність боротьби з насильством стосовно жінок (як онлайн, так і офлайн) шляхом боротьби з ґендерними стереотипами та сексизмом, включно із сексистською мовою ворожнечі, погрозами насильства й погрозами сексуального характеру в інтернеті, особливо на платформах соціальних мереж¹¹.

---

6. Рада Європи (2019), Рекомендація CM/Rec(2019)1 Комітету міністрів державам-учасницям щодо запобігання сексизму та боротьби з ним доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/cm-rec-2019-1-on-preventing-and-combating-sexism-ukr/1680968561>.

7. ЄКРН (2015), Загальнополітична Рекомендація ЄКРН №15 «Про боротьбу з мовою ненависті» доступна за посиланням <https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-combating-hate-speech/16808b5b01>.

8. Справа *«Бутуруга проти Румунії»* № 56867/15 від 11 лютого 2020 р.

9. Рада Європи (2017а), Резолюція Парламентської асамблеї про «Припинення кібердискримінації та інтернет ненависті» доступна за посиланням: <http://assembly.coe.int/nw/xml/ERef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23456>.

10. Рада Європи (2017b), Резолюція Парламентської асамблеї про «Припинення сексуального насильства і домагань по відношенню до жінок в громадських місцях» доступна за посиланням: <http://assembly.coe.int/nw/xml/ERef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=23977&lang=en>.

11. Рада Європи (2018b), «Стратегія ґендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки» доступна за посиланням: <https://rm.coe.int/prems-04-1318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4>.

III. Цифровий вимір насильства стосовно жінок. Основні поняття та термінологія

22. Цифровий вимір насильства стосовно жінок охоплює широкий спектр дій, що виконуються в інтернеті або за допомогою технологій, які є частиною безперервного насильства, якого зазнають жінки та дівчата через причини, пов'язані з їхньою статтю, зокрема в побутовій сфері, де таке насильство стає допустимим і рівноцінно шкідливим проявом ґендерно-зумовленого насильства, якого жінки та дівчата зазнають в офлайн.

23. Те, як ГРЕВІО розуміє концепцію насильства стосовно жінок у цифровому вимірі, включає в себе поведінку, що є шкідливою для жінок та дівчат, як онлайн (здійснювані дії та дані, доступні в інтернеті, включно з інтернет-посередниками в «поверхневій» мережі, а також у «тіньовій» мережі), так і з використанням технологій (діяльність, що здійснюється з використанням технологій та комунікаційного обладнання, включно з апаратним та програмним забезпеченням). Інтернет-посередники — це організації, які сприяють взаємодії в інтернеті між фізичними та юридичними особами, пропонуючи та виконуючи різноманітні функції та послуги¹², і включають постачальників послуг інтернету, пошукові системи та платформи соціальних мереж. Технологічні інструменти, які можуть використовуватися зловмисниками для переслідування, домагання, спостереження та контролю за жертвами, включають смартфони, камери та інше записувальне обладнання, глобальні системи позиціонування (GPS) або супутникові навігатори, інші пристрої, підключені до інтернету, як-от «розумні» годинники, фітнес-трекери та інші пристрої «розумного» дому, а також програмне забезпечення, як-от шпигунське програмне забезпечення або інші мобільні додатки, які можуть сприяти насильству.

24. Термін «цифровий вимір насильства стосовно жінок» використовується, щоб підкреслити той факт, що така суспільно шкідлива поведінка непропорційно спрямована на жінок і дівчат та є центральним елементом їхнього досвіду ґендерно-зумовленого насильства. Саме насильство, вчинене проти жінок і дівчат, має коріння в тому ж контексті нерівності жінок і відчуття чоловіків, що вони мають на це право, що й психологічне, сексуальне та фізичне насильство, якого жінки та дівчата зазнають у реальному світі.

25. ГРЕВІО також зазначає, що різні форми насильства стосовно жінок і домашнього насильства, які відбуваються в цифровій сфері та в реальному світі, не є взаємовиключними і часто перетинаються одна з одною, що посилює травматичний вплив насильства, а іноді навіть загрожує фізичній безпеці жертви. Тому важливо не недооцінювати цифровий вимір насильства, де є фізичне та сексуальне насильство, особливо у випадках насильства з боку інтимного партнера. Цифрове насильство може бути продовженням або передвісником фізичного та сексуального насильства, переслідування та домагань. Однак воно також може бути проявом ґендерного та сексуального насильства з метою покарання, змушення мовчати, знецінення чи іншого травмування жінки чи дівчини, зокрема насильства з боку інтимного партнера. Кривдники можуть зловживати технологіями для подальшого посилення примусової та контролюючої поведінки, маніпуляцій та стеження за їхніми колишніми та нинішніми партнерами, що посилює страх, тривогу та поступову ізоляцію жертви від друзів та родини. Тому, якщо ігнорувати більш широкий аспект ґендерного насильства, що пов'язаний із

---

12 Рада Європи (2018с), «Рекомендація CM/Rec(2018)2 Комітету Міністрів державам-членам про ролі та обов'язки інтернет-посередників» доступна за посиланням: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=090001680790e14.

кібернасильством, ми ризикуємо упустити соціальну реальність насильства стосовно жінок, що впливає з ідеї неповноцінності жінок або стереотипних ролей жінок і чоловіків.

26. Оскільки використання пристроїв з підтримкою інтернету, соціальних мереж і технологій поширюється, насильство стосовно жінок в онлайні та цифровій сфері також стає дедалі поширенішим. Низка опитувань та досліджень розкривають масштаби проблеми: наприклад, згідно з опитуванням, проведеним у 2014 р. Агенцією ЄС з фундаментальних прав людини щодо насильства стосовно жінок, 14% жінок у ЄС з 15 років зазнавали переслідувань у формі образливого або загрозливого спілкування¹³. Згідно зі звітом, підготовленим на замовлення організації Women's Aid, 45% жертв домашнього насильства повідомили, що зазнали певної форми насильства в інтернеті під час стосунків, а 48% повідомили про домагання або насильство в інтернеті з боку колишнього партнера після того, як вони розірвали стосунки. Близько 38% жертв повідомили про переслідування в інтернеті після розірвання стосунків¹⁴. Згідно зі звітом «Токсичний Twitter», опублікованим Amnesty International, 25% респонденток, опитаних у восьми країнах світу, отримували у Twitter погрози, включно з погрозами сексуального насильства, фізичної болі, підбурюванням до самогубства та смерті щодо них та їхніх сімей¹⁵. Нарешті, нещодавнє опитування, проведене Plan International, неурядовою організацією, яка зосереджується на протидії насильству стосовно дівчат, показало, що більше половини опитаних, тобто 14 000 жінок віком від 15 до 25 років із 22 різних країн світу, підтвердили, що їх переслідували в інтернеті, надсилали їм відверті повідомлення та зображення або жорстоко поводитися з ними в інтернеті¹⁶. Попри те, що ці цифри дають уявлення про конкретні аспекти проблеми, слід зазначити, що відсутність комплексного і точного збору даних у цій сфері призводить до фрагментарності інформації, що підкреслює необхідність ретельного збору даних про досвід жінок, які зазнали ґендерно-зумовленого насильства, зокрема в інтернеті та за допомогою технологій. Ця проблема різко загострилась із початком пандемії Covid-19 і зараз необхідно активізувати зусилля для її подолання.

27. Насильство стосовно жінок, що відбувається в цифровій сфері, є поширеною формою насильства стосовно жінок, і як таке воно привертає увагу міжнародних моніторингових органів та міжурядових організацій. Загальна рекомендація № 35 щодо ґендерного насильства стосовно жінок, що є оновленням загальної рекомендації № 19 Комітету ООН (CEDAW), звіт Спеціального доповідача ООН з питань насильства стосовно жінок, його причин та наслідків з аналізом насильства стосовно жінок та дівчат, вчиненого в інтернеті, а також інструменти м'якого права Ради Європи, включно з Рекомендацією Комітету Міністрів CM/Rec(2019)1 щодо запобігання сексизму та боротьбу з ним, Рекомендацією CM/Rec(2018)2 про ролі та відповідальність постачальників інтернет-послуг щодо боротьби з кіберзлочинністю та дослідження Комітету Конвенції щодо кібернасильства (Т-СУ) — в усіх цих документах так чи інакше розглядаються аспекти, пов'язані з цифровим виміром насильства стосовно жінок. І останні, але не менш важливі, дослідження, наприклад, дослідження Європейського інституту із ґендерної рівності (ЄІГР,

---

13. Агенція Європейського Союзу з фундаментальних прав людини (2014 р.), «Насильство над жінками: дослідження в ЄС. Основні результати» доступне за посиланням <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

14. Laxton C. and Women's Aid (2014), "Virtual World, Real Fear – Women's Aid report into online abuse, harassment and stalking" https://1q7dqy2unor827bqjls0c4rn-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2015/11/Women_s_Aid_Virtual_World_Real_Fear_Feb_2014-3.pdf.

15. Amnesty International (2018 р.), дослідження «Токсичний Twitter» доступне за посиланням www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1.

16. Plan International (2020), "Free to be online? A report on girls' and young women's experiences of online harassment", <https://plan-international.org/publications/freetobonline>.

англ. European Institute for Gender Equality) щодо кібернасильства стосовно жінок і дівчат, а також дослідження, проведене на замовлення Департаменту політики Європейського парламенту з прав громадян та конституційних питань щодо кібернасильства та мови ворожнечі в інтернеті стосовно жінок надають цінну інформацію з цього питання.

28. На сьогодні не існує універсальної типології або визначення поведінки чи дій, які б об'єднували всі форми насильства стосовно жінок, вчинені в інтернеті або за допомогою технологій. Натомість, у дискурсах та підходах до насильницької поведінки в інтернеті та шкоди, заподіяної за допомогою технологій, використовуються взаємозамінні чи неточні терміни, створюючи фрагментацію, яка посилюється різноманітністю цілей і поглядів різних зацікавлених сторін, які наразі формують наратив. Багато термінів, які зараз використовуються, не охоплюють повного діапазону такої поведінки, а також не підкреслюють ґендерну обумовленість насильства. Хоча вони й описують деякі дуже актуальні форми насильства стосовно жінок, які здійснюються в цифровому просторі, але не охоплюють усі види діяльності, що здійснюється в інтернеті або за допомогою технологій, які завдають шкоди жінкам і дівчатам.

29. ГРЕВІО вважає, що термін «насильство стосовно жінок, що чиниться у цифровому вимірі» або «цифровий вимір насильства стосовно жінок» є достатньо вичерпним і охоплює як акти насильства в інтернеті, так і ті, що чиняться за допомогою технологій, включно з майбутніми технологіями, які ще не розроблені. Це також дозволяє визнати, що не всі акти насильства стосовно жінок у цифровій сфері мають однакову тяжкість і не всі вони перетинають поріг кримінального переслідування в окремих країнах. З огляду на розвиток технологій та можливостей для демонстрації насильницької поведінки, термін «насильство стосовно жінок, що чиниться у цифровому вимірі» дозволить включити до кримінального переслідування більше типів поведінки та дій, які з'являться в майбутньому. Прийняття такої інклюзивної термінології дозволить розглядати в цій Загальній рекомендації всі форми насильства стосовно жінок, що здійснюються за допомогою цифрових засобів.

30. Інклюзивний підхід до проявів насильства стосовно жінок у цифровій сфері, який включає насильство з боку інтимного партнера, вчинене за допомогою цифрових засобів, важливий не лише через те, що технології розвиваються дуже швидко, а й через масштаби вчинення та наслідків, кількість яких підвищиться з розвитком технологій та збільшенням діджиталізації. Насильство в інтернеті значно посилюється через велику кількість кривдників або через широке охоплення та майже постійний характер поширення образливих зображень і контенту, що розпалює ненависть.

31. Щоб не відставати від розвитку цифрового простору та відслідковувати насильницькі дії, які в ньому здійснюються, у Додатку до цієї Загальної рекомендації міститься глосарій із визначеннями деяких із найбільш часто використовуваних термінів у цифровій сфері, а також найпоширеніші форми насильства стосовно жінок у цифровому просторі. Цей глосарій буде постійно оновлюватися та включати нову термінологію і форми насильницьких дій, скоєних проти жінок і дівчат у цифровій сфері.

32. Автори Стамбульської конвенції обрали підхід, орієнтований на жертву, але вони не мали наміру розрізнати ґендерно-зумовлене насильство стосовно жінок, вчинене офлайн, від насильства, вчиненого онлайн, тож ГРЕВІО пропонує тлумачення, яке відповідає обраному підходу, але вважає насильство, вчинене онлайн, особливим, але не окремим аспектом насильства стосовно жінок. Наприклад, у пояснювальній доповіді до Стамбульської конвенції переслідування, вчинене в цифровій сфері, розглядається як ще одна форма переслідування.

IV. Зобов'язання, що виникають відповідно до Стамбульської конвенції, щодо насильства стосовно жінок та домашнього насильства в цифровому вимірі

33. Цифровий вимір насильства стосовно жінок охоплює широкий спектр поведінки, що підпадає під визначення насильства стосовно жінок, викладене у статті 3а Стамбульської конвенції. Це визначення включає «всі акти насильства стосовно жінок за ґендерною ознакою, результатом яких є або може бути фізична, сексуальна, психологічна або економічна шкода чи страждання стосовно жінок, у тому числі погрози таких дій, примус або свавільне позбавлення волі, незалежно від того, чи відбувається це в публічному або приватному житті». Поширення зображень або відео без згоди, примус і погрози, включно з погрозами зґвалтування, сексуальні знущання та інші форми залякування, сексуальні домагання в інтернеті, видавання себе за іншу особу, переслідування в інтернеті або переслідування через інтернет речей, а також психологічне насильство та економічна шкода, заподіяна за допомогою цифрових технологій, стосовно жінок і дівчат підпадають під наведене вище визначення.

34. Пункт 2 статті 5 Стамбульської конвенції вимагає від держав-учасниць вживати необхідних законодавчих та інших заходів для забезпечення належної уваги до недопущення, розслідування, покарання та забезпечення компенсації стосовно актів насильства, які підпадають під сферу застосування Конвенції та які вчинені недержавними учасниками. Ця усталена концепція належної уваги, прийнята міжнародними та регіональними документами з прав людини, програмними документами та юриспруденцією, сформульована як зобов'язання засобів, а не результатів, і вимагає від держав-учасниць створити необхідну правову та політичну базу для забезпечення недопущення всіх форм насильства стосовно жінок та їх ефективне розслідування з метою притягнення винних до відповідальності за їхні дії та компенсації жертвам. Це головне положення Стамбульської конвенції для припинення безкарності за ґендерно-зумовлене насильство стосовно жінок і забезпечення доступу до правосуддя для жінок і дівчат, які постраждали від такого насильства. ГРЕВІО вважає, що це зобов'язання має охоплювати всі прояви насильства стосовно жінок, включно з насильством, що чиниться в цифровій сфері, та насильством, вчиненим за допомогою або через технології. Нинішній досвід жінок та дівчат щодо такого насильства показує, що наразі робиться замало для притягнення кривдників до відповідальності. Як зазначив Комісар Ради Європи з прав людини, недостатня поінформованість про цю проблему призводить до того, що національні органи влади не сприймають кібератаки та насильство стосовно жінок так серйозно, як насильство в офлайн¹⁷. Крім того, правоохоронні органи та судові органи часто не мають необхідної технічної підготовки, щоб мати змогу ефективно розслідувати та кримінально переслідувати такі випадки насильства.

35. ГРЕВІО нагадує, що однією з передумов Стамбульської конвенції є забезпечення цілісної відповіді на всі форми насильства стосовно жінок і домашнього насильства шляхом прийняття загальнодержавної ефективної, усеосяжної та скоординованої політики, яка охоплює всі відповідні заходи та всіх відповідних учасників (стаття 7). Така цілісна відповідь вимагатиме заходів щодо запобігання, захисту та кримінального переслідування. У відповідь на цифровий вимір насильства стосовно жінок потреба в комплексній політиці, яка включала б і цілеспрямовано розглядала б ці форми насильства в частині запобігання, підтримки та захисту жертв і кримінального переслідування, є

---

17. Стаття Комісара з прав людини Ради Європи, 2020 р., «Зупинити кібернасильство стосовно жінок та дівчат» доступна за посиланням www.coe.int/en/web/commissioner/-/stop-cyberviolence-against-women-and-girls

---

особливо важливою через складний і багатовимірний характер проблеми. Як і офлайн-насильство, воно глибоко вкорінене в співвідношенні сил, економічних дисбалансах і патріархальних установках, які сприяють ідеї неповноцінності жінок порівняно з чоловіками. Ці руйнівні переконання та ставлення глибоко вкорінені в суспільстві і, отже, вимагають широкомасштабних суспільних змін. Зі сказаного вище чітко випливає, що держави-учасниці Стамбульської конвенції зобов'язані розглядати цифровий вимір насильства стосовно жінок як невід'ємну частину всеосяжного підходу до запобігання такому насильству, захисту та підтримки жертв, а також до кримінального переслідування кривдників.

36. Крім того, багато форм насильства стосовно жінок, які здійснюються за допомогою цифрових засобів, належать до сфери умисної поведінки, яку держави-учасниці Стамбульської конвенції зобов'язані криміналізувати. До такої поведінки входять психологічне насильство (стаття 33), онлайн-переслідування або переслідування, вчинене в цифровій сфері (стаття 34) та сексуальне домагання в інтернеті або за допомогою цифрових засобів (стаття 40).

A. Сексуальне домагання в інтернеті

37. Згідно зі статтею 40 Стамбульської конвенції, сексуальні домагання це «будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища».

38. У цій Загальній рекомендації під це визначення підпадає наступна поведінка в інтернеті або за допомогою цифрових засобів: 1) поширення зображень або відео без згоди; 2) зйомка, виготовлення або закупівля інтимних зображень чи відео без згоди; 3) експлуатація, примус і погрози 4) сексуальне знущання; 5) кіберфлешинг.

- (a) поширення оголених або сексуальних зображень без згоди (світлин чи відео) особи або погрози поширення таких зображень включають акти сексуального насильства на основі зображень, так звана «порнопомста» (revenge pornography);
- (b) зйомка, виготовлення або закупівля зображень або відео інтимного характеру без згоди особи (creepshots та upskirts), а також виготовлення зображень або відео без згоди особи, де обличчя або тіло людини накладається поверх обличчя або тіла іншої людини на фото або відео порнографічного характеру («fake pornography» або дїпфейки, коли такі зображення створюються за допомогою штучного інтелекту);
- (c) експлуатація, примус і погрози, що підпадають під статтю 40 Конвенції, тобто примусовий секстинг, сексуальні вимагання, погрози згвалтування, сексуалізований або ґендерно обумовлений доксинг, видавання себе за іншу особу та аутинг;
- (d) сексуалізоване знущання, залякування сексуального характеру, поширення чуток про сексуальну поведінку жертв, розміщення сексуалізованих коментарів під світлинами або постами жертви, видавання себе за жертву та поширення матеріалів сексуального характеру або сексуальні домагання до інших, що впливає на репутацію та/або засоби до існування особи, або «аутинг» особи без її згоди з метою залякування, погрози та бодішеймінгу;

- (е) кіберфлешинг, який полягає у надсиланні небажаних зображень сексуального характеру через додатки для знайомств або обміну повідомленнями, за допомогою текстових повідомлень або технологій Airdrop чи Bluetooth.

39. Деякі з перелічених вище дій відомі як сексистська мова ворожнечі. У Рекомендації Ради Європи щодо запобігання сексизму та боротьби з ним визнається, що ці дії часто є принизливими та сприяють створенню соціальної атмосфери, де жінок принижують, їхню самооцінку знижують, а їхню діяльність та вибір обмежують, зокрема на місці роботи, у приватному, публічному житті чи в інтернеті. Сексистська поведінка, наприклад, сексистська мова ворожнечі, яка часто є першим кроком до фізичного насильства, може також перетворюватися на або підбурювати до відверто образливих і загрозливих дій, включно з сексуальним насильством, насильством або зґвалтуванням, у такий спосіб підпадаючи під дію статті 40 Стамбульської конвенції.

В. Переслідування в інтернеті та за допомогою технологій

40. У статті 34 Стамбульської конвенції переслідування визначається як «умисна поведінка, яка полягає в повторному здійсненні загрозливої поведінки, спрямованої на іншу особу, що змушує його чи її боятися за свою безпеку». У пояснювальній доповіді це визначення додатково уточнюється та підтверджується, що переслідування, вчинене за допомогою ІКТ, охоплюється статтею 34:

«Загрозлива поведінка може проявлятися в постійному слідуванні за особою, небажаному спілкуванні з іншою особою або в доведенні до відома цієї особи факту, що за нею стежать. Це передбачає фізичне слідування за особою, появу на місці роботи, у спортивних або навчальних закладах, а також стеження за особою у віртуальному світі (у чатах, на сторінках соціальних мереж тощо). Небажане спілкування передбачає прагнення до будь-якого активного спілкування з жертвою з допомогою будь-яких наявних засобів спілкування, зокрема сучасних засобів зв'язку та інформаційно-комунікаційних технологій».

41. Переслідування, що здійснюються в цифровій сфері, включають погрози (сексуального, економічного, фізичного чи психологічного характеру), заподіяння шкоди репутації, спостереження та збір приватної інформації про жертву, крадіжку особистих даних, підбурювання до сексуальних дій, видаючи себе за жертву, та переслідування зі спілниками з метою ізолювання жертви. Зазвичай до цього також входить тактика стеження або шпигування за жертвою через її соціальні мережі або платформи обміну повідомленнями, її електронну пошту та телефон, крадіжку паролів або злом її пристроїв для доступу до її приватного простору за допомогою встановлення шпигунського програмного забезпечення чи геолокаційних додатків або через викрадення її пристроїв. Кривдники також можуть видавати себе за іншу особу або стежити за жертвою за допомогою технологічних пристроїв, підключених через інтернет речей (IoT), таких як розумна побутова техніка.

С. Цифровий вимір психологічного насильства

42. У статті 33 Стамбульської конвенції психологічне насильство описується як «умисна поведінка, яка призводить до тяжкого порушення психічної цілісності шляхом примушування або погроз». У пояснювальній доповіді додається, що:

«Тяжкість злочину обмежується умисною поведінкою, яка завдає тяжких наслідків і шкоди для психологічного стану різними засобами й методами. Конвенція не визначає, що мається на увазі під тяжкими наслідками. Для того, щоб це положення поширювалося на відповідну поведінку, слід звертатися до поняття примусу чи погроз. ... Це положення стосується тривалої поведінки, а не поодиноких випадків. Воно припускає кримінальну природу характерно жорстокої поведінки протягом тривалого часу – у сім'ї або за її межами».

43. Усі форми насильства стосовно жінок, що здійснюються в цифровій сфері, мають психологічний вплив і можуть бути віднесені до категорії психологічного насильства, здійсненого в інтернеті та з використанням технологій. Особливості такого насильства стосовно жінок посилюють насильницький вплив на жертв. Крім того, форми психологічного насильства в контексті домашнього насильства набувають радикальних форм у поєднанні з новими технологіями. Наприклад, у такому насильстві з'являються нові засоби впливу на жертву, коли теперішні або колишні партнери володіють інтимними зображеннями жертви. Кривдники також можуть зловживати технологіями для відстеження місцезнаходження своїх жертв. Такі форми насильства завдають руйнівних психічних і фізичних наслідків для жінок і дівчат.

44. До того ж, окремі акти насильства, яких не криміналізовано, можуть перетворитися на психологічне насильство в поєднанні з ментальністю цькування натовпу та повторюваністю за допомогою інтернету: дразливий коментар може перетворитися на кібербулінг, якщо він повторюється або його лишає велика кількість людей. Деякі групи жінок, зокрема політикині, журналістки, правозахисниці та активістки, особливо часто наражаються на такі насильницькі дії.

45. Між кібербулінгом та сексистською мовою ворожнечі є певна подібність: окрім наслідків, перелічених у параграфі 32, обидва види насильства можуть також спричинити втрату ресурсів, самопошкодження чи самогубство та становити психологічне насильство. Такі дії можуть бути спрямовані на кожну жінку, зокрема на жінок, які повідомили про випадки ґендерного насильства, жінок, які досягли успіху у сферах, де домінують чоловіки (наприклад, спортсменок і дизайнерок відеоігор), жінок, які кидають виклик традиційним ґендерним стереотипам, або жінок, що входять до кількох таких груп, які частіше стикаються з насильством через свою стать, ґендер, расу, колір шкіри, мову, релігію, політичні чи інші переконання, національне чи соціальне походження, зв'язок із національною меншиною, власність, народження, сексуальну орієнтацію, ґендерну ідентичність, вік, стан здоров'я, інвалідність, сімейний стан, статус мігрантки чи біженки чи інший статус. Молоді жінки у віці від 18 до 29 років також становлять групу, яка частіше стикається з насильством, оскільки вони більш активні в інтернеті, зокрема в соціальних мережах.

46. Психологічне насильство в інтернеті також може мати форму залякування, погроз жертвам чи їхнім родинам, образи, ганьби та наклепу. Підбурювання до самогубства чи самопошкодження також є поведінкою, що є специфічною для інтернету, що часто посилюється завдяки механізмам ментальності натовпу та анонімності.

47. Іншою формою психологічного насильства є економічне насильство, яке визначається як контроль над здатністю жінки отримувати, використовувати та підтримувати економічні ресурси. Економічне насильство зазвичай чиниться з боку інтимного партнера і, серед негативного впливу на фізичне здоров'я жертв, як-от ризик бідності та обмежений доступ до медичної допомоги, воно також загрожує фінансовому благополуччю та незалежності жертви і, як наслідок, серйозно впливає на її психологічну цілісність.

48. У цифровому аспекті економічне насильство може проявлятися як контроль за банківськими рахунками та фінансовою діяльністю жертви через інтернет-банкінг, зниження кредитного рейтингу жертви шляхом використання кредитних карток без дозволу або оформлення всіх фінансових контрактів (оренди, позики, комунальних послуг тощо) на ім'я жертви та шляхом несплати рахунків або невчасної сплати рахунків (зокрема аліментів).

V. Рекомендації

49. Виходячи з вищесказаного, ГРЕВІО звертає увагу на необхідність визнання цифрового виміру насильства стосовно жінок як сукупність насильства стосовно жінок в офлайн, що є частиною ґендерного насильства стосовно жінок. Комітет закликає держави-учасниці визнати ґендерну природу насильства, що здійснюється в інтернеті та за допомогою технологій, а також необхідності надання цілісної відповіді на це явище. З метою забезпечення реалізації такої цілісної відповіді, ГРЕВІО рекомендує державам-учасницям вжити заходів, зазначених нижче, для запобігання, захисту, кримінального переслідування та скоординованої політики.

A. Запобігання

50. Стамбульська конвенція вимагає від держав-учасниць вживати постійних заходів, спрямованих на запобігання насильству стосовно жінок, усуваючи його першопричини та працюючи над зміною ставлення, ґендерних ролей і стереотипів, які роблять насильство стосовно жінок прийнятним. Держави мають визнати цифровий вимір насильства стосовно жінок як форму ґендерного насильства стосовно жінок шляхом вжиття необхідних законодавчих та інших заходів для сприяння та захисту права кожного, особливо жінок, жити вільно від насильства як у публічній, так і в приватній сфері, відповідно до статті 4 Стамбульської конвенції.

51. ГРЕВІО рекомендує державам-учасницям вжити таких превентивних заходів:

- (a) Розглянути можливість перегляду відповідного чинного законодавства та прийняти нове законодавство, якщо це необхідно для запобігання, забезпечення захисту та кримінального переслідування цифрового виміру насильства стосовно жінок на порушення стандартів Стамбульської конвенції та інших відповідних стандартів, включно з Будапештською конвенцією;
- (b) Впроваджувати ініціативи, спрямовані на викорінення ґендерних стереотипів, сексистського ставлення та дискримінації жінок, які поширюються як онлайн, так і офлайн, беручи до уваги рекомендацію CM/Rec(2019)1 Комітету міністрів Ради Європи щодо запобігання сексизму та боротьби з ним;
- (c) Сприяти ґендерній рівності в суспільстві та підтримувати розширення прав і можливостей та представництва жінок в інтернеті шляхом підвищення цифрової грамотності та участі в інтернеті всіх жінок і дівчат;
- (d) Заохочувати всіх членів суспільства, особливо чоловіків і хлопчиків, відмовитися від шкідливих стереотипів щодо жінок і чоловіків і формувати поважну та здорову поведінку в цифровій сфері;
- (e) Проводити кампанії підвищення обізнаності, орієнтовані на жінок і чоловіків, дівчат і хлопчиків на різних рівнях суспільства, щодо різних форм насильства

стосовно жінок, які чиняться в цифровій сфері, а також щодо послуг підтримки, доступних для жертв. Держави-учасниці мають підтримувати зусилля жіночих організацій у цій сфері, визнавати та використовувати їхній досвід;

- (f) Забезпечити обов'язкове та безперервне нарощування потенціалу, підвищення освіти та підготовки всіх відповідних фахівців, включаючи, але не обмежуючись, професіоналів правоохоронних органів, суб'єктів кримінального правосуддя, представників судової влади, медичних працівників, посадових осіб, що опікуються притулками, спеціалістів соціальних служб та освітніх працівників, щоб озброїти їх знаннями про цифрові прояви насильства стосовно жінок, навчити їх реагувати на жінок і дівчат як на жертв, не спричиняючи вторинної віктимізації та повторної травми, а також, у відповідних випадках, поширювати інформацію про наявне правове поле та механізми міжнародного співробітництва, що стосуються цифрового виміру насильства стосовно жінок, а також щодо збору та збереження електронних доказів;
- (g) Сприяти включенню цифрової грамотності та безпеки в інтернеті в офіційні навчальні програми та на всіх рівнях освіти. Навчальні матеріали, надані відповідно до статті 14 Стамбульської конвенції, мають дати змогу учням дізнатися про рівність між жінками та чоловіками, нестереотипні ґендерні ролі, взаємну повагу, вирішення конфліктів у міжособистісних стосунках без застосування насильства, а також про насильство стосовно жінок, зокрема в цифровому вимірі; ця інформація також має бути доступною для осіб з фізичними та/або інтелектуальними вадами;
- (h) Включити цифрові прояви насильства стосовно жінок у наявні програми для осіб, які вчинили насильство, зокрема в контексті насильства з боку інтимного партнера;
- (i) Заохочувати сектор ІКТ та постачальників інтернет-послуг, включно з платформами соціальних мереж, докладати активних зусиль, щоб уникнути ґендерної упередженості в дизайні розумних продуктів, додатків для мобільних телефонів та комп'ютерних ігор, а також у розвитку штучного інтелекту та, відповідно, створювати внутрішні механізми моніторингу, спрямовані на забезпечення включення заходів, у центрі яких мають бути права жертви, а також на підтримку більшої обізнаності щодо перспектив та досвіду жінок-користувачів, зокрема тих, хто перебуває у ситуації ризику або частіше стикається з інтерсекційними формами дискримінації. Постачальників інтернет-послуг, а також технологічні компанії слід заохочувати до співпраці з неурядовими організаціями, які займаються проблемою насильства стосовно жінок, у їхніх зусиллях щодо підвищення обізнаності та в інших зусиллях;
- (j) Заохочувати ЗМІ та профспілки журналістів вживати конкретних кроків для викорінення ґендерно-зумовленої дискримінації, звинувачення жертв та порушення приватності жертв ґендерно-зумовленого насильства стосовно жінок та їхніх дітей у всій журналістській діяльності. Необхідно вжити подальших зусиль, щоб викоринити співвідношення сил, за якого чоловіки домінують у ЗМІ.

В. Захист

52. Стамбульська конвенція вимагає від держав-учасниць захищати жінок і дівчат, про яких відомо, що вони перебувають у групі ризику, і створювати спеціалізовані служби підтримки для жертв та їхніх дітей, включно з притулками, цілодобовими телефонними лініями довіри та центрами з питань зґвалтування або сексуального насильства. Постійність і поширеність контенту в інтернеті вимагає постійного впровадження захисних заходів для ефективного розв'язання проблеми цифрового виміру насильства стосовно жінок.

53. ГРЕВІО рекомендує державам-учасницям взяти таких захисних заходів:

- (a) забезпечити, щоб законодавча база щодо насильства стосовно жінок, посилялася та застосовувалася до всіх форм насильства в цифровій сфері, дотримувалася принципу належної уваги, викладеного у статті 5 Стамбульської конвенції, та сприяла офіційному та неформальному діалогу між установами, відповідальними за реагування на проблеми жертв. Реакція має бути ґендерно-чутливою та інтегрувати особливості цифрового виміру насильства стосовно жінок;
- (b) розробляти та поширювати доступну інформацію про юридичні шляхи та послуги підтримки, доступні жертвам насильства стосовно жінок, вчиненого в цифровій сфері, а також створювати онлайн- та офлайн-механізми подання скарг до правоохоронних та прокуратурних служб, до яких жертва може легко і швидко звернутися, у тому числі жертви з фізичними а також інтелектуальними та психосоціальними порушеннями, і які відповідають міжнародним та національним правилам захисту даних, відповідно до Модернізованої конвенції Ради Європи «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних» (CETS № 223);
- (c) зробити послуги підтримки, включно з юридичними та психологічними консультаціями, доступними для всіх жертв насильства стосовно жінок, скоєного в цифровій сфері, яке включає в себе домашнє насильство, шляхом забезпечення наявних служб підтримки жінок та інших служб із досвідом роботи в цьому секторі фінансовими та людськими ресурсами для надання комплексних послуг, включно з юридичними та технічними консультаціями щодо видалення шкідливого контенту в інтернеті;
- (d) шляхом навчання забезпечувати нарощування потенціалу та достатні ресурси, загальні та спеціалізовані послуги підтримки жінок, які постраждали від насильства, включно з притулками та консультаційними послугами, що не пов'язані з проживанням, тимчасовою економічною підтримкою, яка спрямована на короткострокову підтримку самодостатності та автономії жертви, а також із соціальними послугами та послугами охорони здоров'я, щоб бути обізнаними та правильно реагувати на досвід жінок і дівчат, пов'язаний із насильством у цифровому вимірі;
- (e) спорядити національні телефонні лінії довіри, створені відповідно до статті 24 Стамбульської конвенції, усім необхідним обладнанням та досвідченими працівниками, які зможуть правильно реагувати на цифровий вимір насильства стосовно жінок, та забезпечити доступність таких телефонних ліній для всіх

жертв, незалежно від факторів, через які вони можуть зазнати різноманітних форм дискримінації;

- (f) розширювати повноваження органів з питань рівності та інститутів омбудсменів держав-учасниць, які зобов'язані працювати над ґендерною рівністю та недискримінацією для вирішення проблеми цифрового виміру насильства стосовно жінок з погляду структурної дискримінації та бар'єрів на шляху реалізації прав людини стосовно жінок;
- (g) заохочувати постачальників інтернет-послуг, включно з інтернет-провайдерами, пошуковими системами та платформами соціальних мереж забезпечувати надійне модерування контенту, що підпадає під сферу дії Стамбульської конвенції, шляхом видалення облікового запису або матеріалів кількома мовами на основі прозорих принципів, які захищають права людини всіх людей, зокрема право жінок жити без насильства, та надавати легкодоступні вказівки користувачам щодо надсилання скарг на образливі матеріали та запиту на їх видалення.

С. Кримінальне переслідування

54. Стамбульська конвенція вимагає від держав-учасниць забезпечити ефективне розслідування та кримінальне переслідування злочинів, визнаних відповідно до конвенції.

55. ГРЕВІО рекомендує державам-учасницям вжити нижчезазначених заходів щодо кримінального переслідування та покарання за ґендерно-зумовлене насильство стосовно жінок.

- (a) надати правоохоронним органам та іншим органам кримінальної юстиції необхідні людські, фінансові та технічні ресурси для ефективного розслідування та кримінального переслідування цифрового виміру насильства стосовно жінок відповідно до їхніх зобов'язань щодо належної уваги згідно зі статтею 5 Стамбульської конвенції. Це може включати створення спеціалізованих підрозділів/експертів та сприяння координації та співпраці таких підрозділів/експертів із наявними підрозділами/експертами з кіберзлочинності;
- (b) посилити зусилля з нарощування потенціалу для фахівців кримінальної юстиції та правоохоронних органів, щоб надати їм необхідний досвід та ресурси щодо того, як використовувати наявні законодавчі норми для вирішення проблем цифрового виміру насильства стосовно жінок, а також розвинути судово-медичну експертизу щодо зборів і забезпечення електронних доказів без спричинення вторинної віктимізації та повторної травматизації жертви. Слід також сприяти міжнародному співробітництву та взаємній правовій допомозі органів кримінальної юстиції у питаннях, пов'язаних із цифровим виміром насильства стосовно жінок, з метою забезпечення спрощеного доступу до доказів, які зберігаються у постачальників послуг, включно з інформацією про абонентів для ідентифікації власника облікового запису або IP-адреси, використаної під час вчинення правопорушення;
- (c) забезпечити публікацію звітів сектору кримінальної юстиції про випадки насильства стосовно жінок у цифровій сфері та додаткової інформації про арешти, обвинувачення, засудження та вироки, а також інформацію про стать, вік, вид насильства, а також про стосунки між кривдником та жертвою,

географічне розташування й іншу інформацію, яку держави-учасниці вважають необхідною, з метою зміцнення довіри жертв до системи кримінального правосуддя, за умови, що публікація такої інформації не ставить під загрозу презумпцію невинуватості;

- (d) забезпечити ефективний доступ жертв насильства стосовно жінок, вчиненого в цифровій сфері, до систем кримінального правосуддя і належне реагування органів влади на такі випадки, зокрема шляхом застосування кримінального законодавства та, у відповідних випадках, кримінального переслідування *ex officio*;
- (e) забезпечити, щоб накази про терміновий заборонний припис та захисний припис відповідали формам домашнього насильства, скоєного в інтернеті або за допомогою ІКТ, та іншим цифровим проявам насильства стосовно жінок;
- (f) ужити заходів, щоб покласти край безкарності за цифрові акти насильства стосовно жінок, заохочуючи відповідальність усіх відповідних суб'єктів, включно з ІКТ-компаніями та постачальниками інтернет-послуг, зокрема шляхом надійного модерування та видалення матеріалів; а також заохочувати компанії, що розробляють соціальні мережі, до співпраці з правоохоронними органами.

D. Скоординована політика

56. Стамбульська конвенція вимагає від держав-учасниць розробляти та впроваджувати комплексну та скоординовану політику на всіх рівнях влади та всіма відповідними установами, залучаючи державні установи, неурядові організації, національні, регіональні та місцеві парламенти та органи влади.

57. ГРЕВІО рекомендує державам-учасницям вжити таких заходів щодо скоординованої політики:

- (a) додержуватися керівних принципів, що викладені в Рекомендації Комітету міністрів CM/Rec(2018)2 щодо ролей та відповідальності постачальників інтернет-послуг при розробці та впровадженні законодавчої бази, що стосується постачальників інтернет-послуг, відповідно до їхніх зобов'язань за Стамбульською конвенцією;
- (b) забезпечити визнання цифрового виміру насильства стосовно жінок у національних стратегіях, програмах і планах дій щодо боротьби з насильством стосовно жінок як частини цілісної відповіді всім формам насильства, як того вимагає стаття 7 Стамбульської конвенції, яка також має включати в себе врахування цифрового виміру насильства стосовно жінок у стратегіях, політиках та заходах щодо діджиталізації;
- (c) виділяти відповідні людські та фінансові ресурси національним та місцевим органам управління, а також установам правової допомоги, охорони здоров'я та соціального захисту, включно з жіночими організаціями, для ефективного запобігання, захисту та кримінального переслідування насильства стосовно жінок, вчиненого в інтернеті та за допомогою технологій. Ресурсів має бути достатньо, щоб ці органи та установи могли залучати ІТ-експертів, отримувати технічне обладнання та будувати цифрову інфраструктуру, якщо це необхідно;
- (d) створити умови для систематичного збору та аналізу розукрупнених даних про насильство стосовно жінок із цифровим компонентом, включно з кількістю

скарг, випадків та вироків, а також даними про вжиті заходи цивільного судочинства, як-от обмежувальний припис. Усі дані мають бути зібрані та проаналізовані крізь призму інтерсекційних форм дискримінації та розбиті за типом насильства, віком та стосунками між кривдником та жертвою (-ами), потенційними обтяжуючими обставинами (кількістю кривдників, тривалістю насильства, постійність даних, наявність форм насильства, що перетинаються, залучення чи вплив на дітей жертви тощо) та інші відповідні фактори;

- (e) забезпечити, щоб дані про ґендерно зумовлені самогубства чи спроби суїциду та про вбивства жінок та їхніх дітей включали інформацію про історію домагань, зокрема на робочому місці, переслідування чи психологічного насильства, вчиненого в цифровій сфері;
- (f) проводити або підтримувати опитування, дослідницькі програми та дослідження цифрового виміру насильства стосовно жінок, щоб, серед іншого, виміряти фінансові, особисті та соціальні наслідки такого насильства, включно з самоцензурою та виключенням з цифрового середовища;
- (g) заохочувати приватний сектор та сектор ІКТ брати участь у розробці та впровадженні політики та встановленні керівних принципів та стандартів саморегулювання відповідно до застосовних положень про права людини для запобігання та боротьби з насильством стосовно жінок у цифровій сфері;
- (h) залучати сектор ІКТ та постачальників інтернет-послуг до притягнення винних у насильстві стосовно жінок у цифровій сфері до відповідальності на основі їхніх внутрішніх правил та дотримання кримінального та іншого законодавства, зокрема шляхом:
  - i. пропонування легкодоступних ефективних механізмів подання скарг для користувачів, щоб повідомляти про шкідливі матеріали, за допомогою яких можна своєчасно реагувати на такі запити, та врахування чинників, через які жінки та дівчата непропорційно часто стикаються з насильством в інтернеті, зокрема стать, ґендер, раса, колір шкіри, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне чи соціальне походження, зв'язок з національною меншиною, майно, народження, сексуальна орієнтація, ґендерна ідентичність, вік, стан здоров'я, інвалідність, сімейний стан, статус мігрантки чи біженки чи інший статус;
  - ii. стимулювання комерційної онлайн-діяльності, яка включає аспекти прав людини на всіх етапах діяльності, зокрема в дизайні продукту, з метою зниження ризиків для жінок і дівчат, наприклад, відстеження та шпигунства;
  - iii. заохочення постачальників послуг робити юридичну інформацію та інформацію про запити на видалення матеріалів, розміщених без згоди особи, включно з зображеннями або відео, доступною на їхніх платформах мовами, якими говорить їхня база користувачів.
- (i) перешкоджати комерційним організаціям отримувати прибуток від сексуального насильства над жінками та дівчатами, наприклад, згвалтування на відео, зокрема шляхом криміналізації виробництва та поширення такого контенту відповідно до Рекомендації Ради Європи Комітету міністрів державам-

членам про саморегулювання щодо кібер-контенту¹⁸ та з урахуванням резолюції Парламентської асамблеї про насильницьку та екстремальну порнографію¹⁹;

- (j) забезпечити ресурси та сприятливе середовище для створення ефективних державно-приватних партнерств із залученням приватного сектору та сектору ІКТ, неурядових організацій та представників громадянського суспільства (зокрема, жіночих організацій та постачальників спеціалізованих послуг), органів із питань рівності, омбудсменів та національних установ з прав людини, а також відповідних органів влади з метою покращення відповіді насильству стосовно жінок, вчиненому в цифровому вимірі, шляхом об'єднання досвіду та потенціалу всіх зацікавлених сторін.

---

18. Рада Європи (2001), Рекомендація CM/Rec(2001)8 Комітету міністрів державам-членам про саморегулювання щодо кібер-контенту (саморегулювання та захист користувачів від незаконного або шкідливого змісту нових комунікаційних та інформаційних послуг).

19. Рада Європи (2011с), Резолюція Парламентської Асамблеї «Про насильницьку та екстремальну порнографію» доступна за посиланням <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=13173>.

ДОДАТОК 1. Глосарій

Цей глосарій містить визначення деяких із найпоширеніших термінів у цифровій сфері, а також найпоширеніших форм цифрового насильства стосовно жінок і не обов'язково відображає погляди ГРЕВІО. Цей глосарій буде постійно оновлюватися та включати нову термінологію і форми насильницьких дій, скоєних проти жінок і дівчат у цифровій сфері.

Airdrop

Airdrop — це сервіс, розроблений компанією Apple, який дозволяє користувачам обмінюватися контентом з іншим користувачем продукції Apple, який перебуває поблизу.

Алгоритм

Алгоритм — це набір або послідовність інструкцій, що використовуються для виконання автоматизованого завдання в комп'ютерній системі або для пошуку рішення проблеми.

Бодішеймінг

Бодішеймінг (body shaming) — це коментування та висміювання чиєїсь форми тіла, розміру одягу чи зовнішності.

Хмара

Хмара — це альтернативний спосіб зберігання комп'ютерних даних, коли цифрові дані зберігаються не на фізичному накопичувачі, а на зовнішніх серверах, іноді в кількох місцях, які належать і керуються хостинговою компанією.

Кріпшоти

Кріпшоти (sneershots) — це світлини жінок сексуального характеру, виготовлені без їхньої згоди.

Кібернасильство, кібербулінг

Кібернасильство, або кібербулінг — це знущання, яке відбувається за допомогою цифрових інструментів та оточення, яке зазвичай розуміється як залякування неповнолітніх.

Кіберфлешинг

Кіберфлешинг (cyberflashing) полягає у надсиланні небажаних зображень сексуального характеру через додатки для знайомств або обміну повідомленнями, за допомогою текстових повідомлень або технологій Airdrop чи Bluetooth.

DDoS-атака (розподілена атака на відмову в обслуговуванні)

DDoS-атака — це спроба перевантажити, порушити або вимкнути обслуговування або сервер, наповнивши його більшим обсягом інтернет-трафіку, ніж він може вмістити.

Деднейминг

Деднейминг (deadnaming) — це свідоме використання паспортного імені, яке було при народженні (і не відповідає ґендеру особи), щоб присоромити, погрозити, налякати чи образити особу.

Діпфейки

Діпфейки (deepfakes) — це відео, у яких одне обличчя (повністю та бездоганно) замінено іншим обличчям за допомогою алгоритмів і глибинного навчання, а звуком маніпулюють так, щоб створити ілюзію того, що було знято дії іншої особи.

Доксинг

Доксинг (doxing) — це поширення особистої інформації цільової особи в інтернеті (номер телефону, адреса електронної пошти, домашня адреса, професійні контакти) без її згоди з метою заохочення насильства.

Електронні докази

Електронні докази — це докази, отримані з даних, що містяться в будь-якому цифровому або технологічному пристрої або створені ним.

Флейминг

Флейминг (flaming) — це розміщення образливих або ворожих повідомлень, включно з образами, у соціальних мережах або на форумах.

Приглушення

Приглушення в цифровій сфері означає неспроможність особи повноцінно брати участь і висловлювати себе в інтернеті через страх перед насильством, що в кінцевому підсумку призводить до виключення такої особи з публічних обговорень, у яких вона хотіли б брати участь.

Геолокація

Геолокація — це функція пристрою, яка визначає географічне положення за допомогою сигналів GPS або інших форм підключення.

Злом

Злом — це незаконне отримання доступу до комп'ютерної системи чи мережі або отримання такого доступу без згоди.

«Радісне побиття» (знятий напад)

«Радісне побиття» (знятий напад) — це напад (фізична атака або сексуальний напад) на жертву, який записується на камеру для подальшого поширення в інтернеті.

Сексуальне насильство на основі зображень

Сексуальне насильство на основі зображень полягає в тому, що кривдник отримує зображення або відео відверто сексуального характеру під час стосунків, або зламує чи викрадає їх із комп'ютера, облікових записів у соціальних мережах чи з телефону жертви, щоб поширити їх в інтернеті.

Інтернет речей (IoT)

Інтернет речей (Internet of Things або IoT) — це мережа фізичних об'єктів, які під'єднані до інтернету, і таким чином записують та передають дані про їх використання.

IP-адреса

IP-адреса — це унікальний номер, присвоєний пристрою, що підключений до інтернету, який дозволяє ідентифікувати та отримати місцезнаходження цього пристрою.

Орбітинг

Орбітинг (orbiting) полягає в тому, що особа не відповідає на повідомлення або не спілкується з іншою особою безпосередньо, але продовжує переглядати її контент в інтернеті (ставить лайки, переглядає сторіс тощо).

Аутинг

Аутинг (outing) — це розкриття сексуальної орієнтації чи ґендерної ідентичності особи без її згоди, часто публічно.

Секстинг

Секстинг (sexting) — це обмін, надсилання або отримання повідомлень сексуального характеру, які часто містять зображення або відео, за допомогою текстових повідомлень або чату.

Сексуальне вимагання

Сексуальне вимагання — це використання загрози опублікувати контент сексуального характеру (зображення, відео, дїпфейки, чутки про сексуальне життя) для залякування, примусу чи шантажу особи, щоб отримати ще більше контенту сексуального характеру або щоб отримати гроші, іноді і те, й інше.

Шпигунське ПЗ або ПЗ для сталкінгу

Шпигунське програмне забезпечення — це програмне забезпечення, зазвичай у формі програми, яке завантажується на телефон або пристрій жертви і використовується для відстеження діяльності цього пристрою. Якщо шпигунське ПЗ використовується як один із аспектів домашнього насильства, його називають «ПЗ для сталкінгу».

Сватинг

Сватинг (swatting) — це використання телефонів і часто комп'ютерних систем для введення служби екстреної допомоги в оману так, щоб правоохоронні органи за хибним повідомленням виїхали за адресою іншої особи.

Тролінг

Тролінг (trolling) — це свідоме публікування образливих коментарів в інтернеті, іноді з явним наміром викликати тривогу, переживання або приниження. Такі атаки також можуть здійснюватися групою людей у скоординований та цілеспрямований спосіб.